Turun yliopisto
University of Turku

Alkusanat ja johdattelu aiheeseen

Veikko Launis
Lääketieteellinen etiikka
Turun yliopisto

Thomas Moren utopia

- **Englantilainen kirjailija ja valtiomies Thomas More (1478–1535) kirjoitti teoksessaan *Utopia* oman ihannevaltionsa terveyden-huoltojärjestelyistä seuraavaan tapaan:**

Sairaita utopiassa asuvat hoitavat hyvin huomaavaisesti, kuten jo mainitsin, eivätkä lääkkeiden ja ravinnon kohdalla lyö laimin mitään, mikä voisi auttaa näiden tervehtymistä. Parantumattomasti sairaita he lohduttavat istumalla heidän luonaan, keskustelemalla ja käyttämällä kaikkia mahdollisia lievityskeinoja. Mutta jos tauti ei vain ole parantumaton vaan lisäksi aiheuttaa jatkuvaa tuskaa ja kärsimystä, silloin papit ja viranomaiset vetoavat siihen, että potilas ei enää pysty mihinkään tehtäviin elämässä vaan on taakaksi toisille ja vaivaksi itselleenkin ja elää pelkkää varjoelämää. He neuvovat, ettei hänen pitäisi enää ruokkia tuota tuhoisaa tautiaan eikä epäröidä kuolla, koska elämä on hänelle kidutusta; hänen pitäisi toiveikkain mielin joko itse vapauttaa itsensä katkerasta elämästään niin kuin vankilasta tai vapaaehtoisesti sallia toisten auttaa itsensä siitä eroon. … Jos joku ei tätä halua, häntä ei vapauteta elämästä vastoin tahtoaan, ja häntä kohdellaan yhtä huomaavaisesti kuin ennenkin.

Joseph Sullivanin dystopia

- **Amerikkalaispiispa Joseph V. Sullivan (1919–1982) käsitti eutanasiakysymyksen hieman toisin:**

  Mikäli tahdonalainen eutanasia laillistetaan, on hyvä syy uskoa, että myös tahdonvastainen eutanasia myöhemmin laillistetaan. Kun inhimillisen elämän kunnioitus on niin huonoissa kantimissa, että viaton henkilö voidaan surmata jopa hänen omasta pyynnöstään, vaanii tahdonvastainen eutanasia väistämättä nurkan takana. Se voisi helposti johtaa kaikkien parantumattomien syöpäpotilaiden, julkisen hoidon varassa elävien vanhusten, haavoittuneiden sotilaiden, kaikkien epämuodostuneiden lasten, mielenterveyden ongelmista kärsivien, ja niin edelleen, surmaamiseen. Vaara vaanisi ennen pitkää kaikkien kansalaisten ovella.

Lääkärikunnan huoli

- **Suomen Lääkäriliitto on kuvannut eettisessä kannanotossaan huolenaiheen toisin:**

  Potilaan viime vaiheet eivät aina ole kauniita ja rauhallisia, vaan usein kivun ja tuskien vaivaamia. Asianmukaisista hoitotoimenpiteistä huolimatta kipu voi olla sietämätöntä ja fyysiset ongelmat ratkaisemattomia. Lääkäri kokee toisinaan riittämättömyyttä koettaessaan lievittää potilaan kärsimyksiä. Eteen tulee myös tilanteita, joissa kivun lievitykseen käytettävät keinot saattavat toisaalta lyhentää elinaikaa. Eutanasia eli aktiivisen kuolinavun antaminen on kuitenkin vastoin lääkärin etiikan periaatteita.

Eetikoiden huoli ja vastuu

- **Eutanasia-kysymys ei näyttäydy kaikille keskustelun osapuolille samanlaisena. Joskus ”sanominen” tuntuu olevan helpompaa kuin ”tekeminen”**

- Siirtymistä sanoista tekoihin voi pitää merkittävänä moraalisena askeleena, väittää Carl Elliot artikkelissaan “Philosopher Assisted Suicide and Euthanasia” (*BMJ* 1996 (26): 1088–1089)
- Peter Singerin puolustaman moraalikäsityksen mukaan syvästi dementoituneet ihmiset eivät ole persoonia sanan varsinaisessa moraalisessa mielessä, joten heitä ei tarvitse kohdella ihmisyyden vaatimusten mukaisesti
- Singer ei kuitenkaan kertomansa mukaan kyennyt kohtelemaan omaa Alzheimerin tautiin sairastanutta ja dementoitunutta äitiään moraaliteoriansa edellyttämällä tai mahdollistamalla tavalla eli ei-persoonana vaan palkkasi paljon hoitohenkilökuntaa huolehtimaan äidistään kotonaan

Onko eutanasiasta puhuminen vaarallista?

- **Voivatko käsitteet vahingoittaa?**

Eutanasiasta puhumisen ja kirjoittamisen olen kokenut usein vaikeaksi tai lähes mahdottomaksi tehtäväksi. Joka kerta kun tartun asiaan, tunnen että hyvää ei seuraa. Tunnen syvästi, että aina kun keskustellaan eutanasiasta, sen hyväksyminen tulee helpommaksi eikä vaikeammaksi. Se on nostettu esille, se on siis mahdollista. Kun käytän sanaa eutanasia, tarkoitan aktiivista kuoleman apua – en sitä, että joku kieltäytyy yleensä hoidosta tai että aggressiivisesta hoidosta luovutaan sen ollessa tehotonta.

Kalle Könkkölä, Kynnys ry:n emeritus puheenjohtaja.

Voivatko käsitteet vahingoittaa?

- **Invalidiliitto:** ***Kiinni elämässä: Oivalluksia ja onnen pilkahduksia*** **(2008):**

  Vammaisaktivistit ovat pelänneet eutanasiakeskustelun välittävän mielikuvaa, että vammaisena eläminen olisi niin kauheaa, että eutanasia olisi yksi ratkaisu. Eutanasian on myös nähty sivuuttavan vammaisuuden sosiaalisen näkökulman, jossa vammaisten ihmisten hyvä elämänlaatu mahdollistuu itsenäisen elämän mahdollisuuksien ja kansalaisoikeuksien toteutumisen myötä. . . . Vaikka eutanasiakeskustelu on yleensä koskenut vain parantumattomasti sairaiden ihmisten tilanteita, osa vammaisaktivisteista on pelännyt, että eutanasiakeskustelu laajenisi koskemaan vammaisia ihmisiä laajemminkin, ei vain parantumattomasti sairaita.

Onko keskustelu vaarallista?

- **Käsitteet eivät sinällään vahingoita. Jos niitä ei käytetä, niitä (niiden sisältöä) ei ymmärretä.**
- **Eettinen keskustelu ei voi sensuroida itseään.**
- **On hyödyllistä seurata filosofi John Stuart Millin (1806–1873) *On Liberty* -kirjan ohjetta:**

> Vaikka vakiintunut mielipide olisi ei vain tosi, vaan koko totuus, jollei siitä voimakkaasti ja vakavasti kiistellä, niin useimmat, jotka sen perivät, kannattavat sitä omaksuttavana ennakkoluulona, vähän käsittäen ja tuntien sen järkiperusteita.

- **Kaikki käsitteet ja määritelmät eivät kuitenkaan ole yhtä hyviä, ja tarkoituksellisesti hämärtävät tai harhaanjohtavat ilmaisut ovat eutanasia-keskustelulle haitaksi**

Turun yliopisto
University of Turku

Kansalaisaloite

- **Eduskunnan käsittelyyn hyväksytty kansalaisaloite on selvä-sanainen ja tarjoaa tilaisuuden korkeatasoiselle keskustelulle**

Aloitteen sisältö

Me allekirjoittaneet äänioikeutetut Suomen kansalaiset ehdotamme, että eduskunta ryhtyy lainvalmistelutoimenpiteisiin eutanasialain säätämiseksi ja eutanasian laillistamiseksi Suomessa.
Kreikankielinen sana "eu" merkitsee "hyvää" ja "thánatos" on "kuolema". Eutanasia on siis suomeksi "hyvä kuolema".
Eutanasialaki tarvitaan lisäämään elämän loppuajan vaihtoehto niille kanssaihmisillemme, jotka eivät saa sietämättömiin kärsimyksiinsä riittävää lievitystä hyvästäkään palliatiivisesta hoidosta.
Lain säätämisen ohella on tärkeää huolehtia siitä, että kunnat ja/tai sairaanhoitopiirit velvoitetaan järjestämään adekvaattia ja korkeatasoista palliatiivista hoitoa ja saattohoitoa ja että niitä on saatavilla kattavasti koko Suomessa.
Jos muu hoito ei riitä lieventämään kuolevan ihmisen kärsimyksiä, esitämme eutanasian sallimista Suomessa seuraavien kriteereiden täyttyessä:
– Potilaalla on sietämättömiä fyysisiä ja/tai psyykkisiä oireita, kipuja ja kärsimyksiä, joita ei voida hyvänkään saatto- tai palliatiivisen hoidon avulla ja lääketieteen keinoin olennaisesti lievittää.'
– Potilas sairastaa parantumatonta kuolemaan johtavaa tautia ja kuolema toteutuu lähitulevaisuudessa ilman eutanasiaakin. Potilaan tilan on oltava lääketieteellisesti arvioiden toivoton, ilman toivoa paranemisesta.
– Potilas on oikeustoimikelpoinen, täysi-ikäinen ja kognitiivisesti kompetentti.
– Lääkäri on informoinut potilasta tämän tilanteesta, ennusteesta sekä käytettävissä olevista hoitovaihtoehdoista.
– Potilas on itse esittänyt vapaaehtoisen, harkitun ja toistuvan pyynnön eutanasiasta, eikä päätös ole syntynyt ulkoisen painostuksen seurauksena.
– Lääkäri on keskustellut useamman kerran potilaan kanssa tämän eutanasiapyynnöstä ja on vakuuttunut, että potilaan pyyntö on luonteeltaan pysyvä.
– Lääkäri ja potilas ovat kummatkin yhtä mieltä siitä, ettei muita mielekkäitä vaihtoehtoja potilaan tilanteeseen enää ole.
– Lääkäri on vakuuttunut, ettei potilas kärsi arvostelukykyään heikentävästä psykiatrisesta sairaudesta. Kliininen depressio tulee aina hoitaa ennen eutanasiapäätöksen tekemistä.
– Lääkäri on konsultoinut ainakin yhtä, puolueetonta lääkäriä, jonka täytyy myös tavata ja arvioida potilaan tila henkilökohtaisesti.
– Lääkäri suorittaa eutanasian asianmukaisesti, on itse paikalla potilaan kuolemaan saakka ja on sen jälkeen ilmoitusvelvollinen eutanasian toteuttamisesta sitä varten perustettavalle valvontaelimelle, jolle hänen on toimitettava tarkat tiedot eutanasiapäätökseen johtaneista syistä, eutanasian toteuttamisesta sekä muista tapahtumatiedoista laissa tarkemmin määritellyistä tavalla.
- Lääkäreille tai hoitohenkilökunnalle ei tule asettaa velvoitetta osallistua eutanasian toteuttamiseen. Jos lääkäri halua kieltäytyä eutanasian toteuttamisesta, hänen tulee ohjata potilas jollekin sellaiselle lääkärille, joka on valmis sen toteuttamaan kriteerien täyttyessä.
Kukaan ei saa eikä voi tehdä eutanasiapäätöstä kenenkään muun puolesta.

Perustelut

Niiden ihmisten lukumäärä, joiden voidaan olettaa vuosittain tulevan tässä aloitteessa ehdotettujen kriteereiden mukaisesti eutanasialain piiriin, koostuu enintään muutamasta sadasta yksilöstä. Heistä jokainen on muutoinkin piakkoin menehtymässä tautiinsa, jota lääketieteen parhaimmallakaan asiantuntemuksella ei voida parantaa. Kun muuta vaihtoehtoa ei ole, eutanasian toteuttamisella heillä on mahdollisuus saada hyvä kuolema sitä nopeuttamalla.
Kun on käytetty loppuun lääketieteelliset kivunlievittämisen keinot ja kärsivät kanssaihmisemme haluavat omasta vapaasta tahdostaan ja oman vakaan päätöksen mukaan kuolinapua, eutanasia merkitsee heille sanamukaisesti hyvää kuolemaa.